

Monumentnummer: 602

Status: Gemeentelijk monument

Inschrijving register: 21 september 2021

Kadaster deel/nr: 2946

<i>Woonplaats</i>		<i>Gemeente</i>		<i>Provincie</i>
Hippolytushoef		Hollands Kroon		Noord-Holland
<i>Straat</i>	<i>Nr.</i>	<i>Toev.</i>	<i>Postcode</i>	<i>Woonplaats</i>
Kerkplein	12		1777 AB	Hippolytushoef
<i>Kadastrale gemeente</i>		<i>Sectie</i>	<i>Grondperceel</i>	
WRG01		C	2946	

Omschrijving gemeentelijk monument

Inleiding

Voormalig winkelpand met woning gebouwd in 1795 bestaande uit één bouwlaag met zadeldak. Het winkelgedeelte bevindt zich aan de voorzijde met het woongedeelte daarachter. Naast het pand staat de bijbehorende schuur.

De voorgevel van het pand en van de schuur zijn vermoedelijk in de jaren twintig verbouwd en hersteld. De schuur had een afgestompte klokgevel met daarachter een schilddak en is verbouwd tot puntgevel met zadeldak. De voorgevel van het winkelpand vertoont stijkenmerken uit de jaren '20 zoals de verbijzonderingen in het metselwerk en de spaarvelden boven de kozijnen. Vermoedelijk is in die tijd ook de plat afgedekte aanbouw aan de linker zijgevel gerealiseerd ten behoeve van de keuken. Deze werkzaamheden zijn uitgevoerd door aannemer Boersen uit Stroe. Het pand is onder andere in gebruik geweest als schilderszaak en manufacturenzaak waarna van 1962 tot 1974 leegstand volgde. In 1975 is het pand door de huidige eigenaren gekocht en inwendig verbouwd. In het winkelgedeelte werd toen een boekhoudkantoor gevestigd en op het linker dakvlak is een dakkapel geplaatst.

Hippolytushoef is gelegen in het centrum van het voormalige eiland Wieringen in het noorden van de gemeente Hollands Kroon. Wieringen is ontstaan door de opstuwing van keileem tijdens de voorlaatste ijstijd. Dit keileem is daarna afgedekt met zandgronden. Dit zorgde ervoor dat het veen, dat aan het begin van de jaartelling het voormalige eiland omringde, op het hooggelegen deel van Wieringen geen kans had. De kern van het eiland bestaat uit een zuidwest-noordoost georiënteerde keileem rug met ten zuiden daarvan de kogen en het laagland. De kogen werden tegen de zee beschermd door wierdijken. Rond de tiende eeuw ontstonden op de hooggelegen gronden nederzettingen. Hippolytushoef is één van deze nederzettingen. Tevens werden op de hoger gelegen delen van het eiland al vroeg wegen aangelegd. Deze hadden over het algemeen een kronkelend verloop, omdat ze de hoogtes van het land volgden. Deze doorgaande wegen, de Gemeenelandsweg, de Koningstraat, Kerkplein, de Beltstraat en Elft zijn kenmerkend voor de landschapsontwikkeling van Wieringen en behoren tot de historische wegenstructuur van Hippolytushoef.

De belangrijkste bestaansbronnen tot de twintigste eeuw waren de veeteelt en de visserij. In 1927 kwam de aanleg van de Amsteldiepdijk gereed. De Amsteldiepdijk ligt tussen Van Ewijcksluis en Wieringen en sluit een deel van het Amsteldiep en het Ulkediep af. Met de aanleg van de Amsteldiepdijk kreeg Wieringen een directe verbinding met het vasteland van Noord-Holland en was het niet langer een eiland.

Historische foto van het Kerkplein in Hippolytushoef. Kerkplein 12 is het pand met de vier dames voor de gevel. Datum circa 1920.

Beschrijving situatie en omgeving van het monument

Het pand is gelegen aan het Kerkplein op het voormalige eiland Wieringen en is gesitueerd tussen de Noorderlaan (in het noorden), het Kerkplein (in het oosten), de Koningstraat (in het zuiden) en de Burgemeester L.C. Kolffsingel (in het westen). Het Kerkplein vormt het centrale punt van het dorp met de Hippolytuskerk met kerkhof in het midden. De kerk ligt op een door mensen opgeworpen terp en stond hier al in de tiende eeuw. Hoogstwaarschijnlijk heeft deze op dezelfde plaats gestaan als de huidige kerk. De Hippolytuskerk is aangewezen als rijksmonument. Rondom het Kerkplein staan nog vier rijksmonumenten, waarvan drie werk-woonhuizen.

Het oude dorp is ontstaan rondom de Hippolytuskerk, daar kwamen verschillende toegangswegen vanuit het buitengebied samen zoals de Nieuwstraat, Hoofdstraat, Koningstraat, Beltstraat en Elft. Vanaf de jaren zestig is het dorp uitgebreid met uitbreidingswijken en zijn de toegangswegen, die tot dan toe solitair in het landschap lagen, opgenomen in de dorpsbebouwing. Ook achter Kerkplein 12 is vanaf de jaren zestig een uitbreidingswijk gerealiseerd en daarmee is er geen sprake meer van zichtlijnen naar het achtergelegen open landschap.

Rechts naast Kerkplein 12 staan twee soortgelijke panden op nr. 13 en 14, vermoedelijk uit dezelfde bouwperiode. De visuele relatie met de Hippolytuskerk en het aanzicht van de naastgelegen gevels zijn altijd behouden gebleven.

Het pand staat aan de noordzijde van een langgerekte kavel en is met de voorzijde (oost) direct aan de stoep gelegen. Links (zuid) van het pand staat een schuur vermoedelijk uit dezelfde bouwperiode. Deze schuur heeft altijd als opslag gediend voor het winkelpand met woonhuis. Rechts (noord) van het pand staat het naastgelegen pand nr. 13. Aan de achterzijde (west) ligt de modern aangelegde tuin met achterom.

Het pand in een rij met soortgelijke woningen aan het Kerkplein met de Hippolytuskerk op een terp.

Beschrijving van het exterieur - woonhuis

Het pand is gebouwd op een rechthoekig bouwvlak en bestaat uit één bouwlaag met zadeldak met de noklijn haaks op de straat. Het dak is bedekt met een donkere, betonsneldekker. De voorgevel (oost) van het pand is opgetrokken in een bruine machinale baksteen in kruisverband met een lichte snijvoeg. De gevel is verbijzonderd door horizontale banden uitgevoerd in een gele baksteen ter hoogte van de onderdorpel, tussenkalf en bovendorpel van de kozijnen. Het metselwerk van de voorgevel is gedeeltelijk overhoeks omgezet naar de linker zijgevel. De linker zijgevel (zuid) is gepleisterd in blokmotief met uitzondering van de aanbouw die is opgetrokken in gele IJsselsteentjes evenals de achtergevel (west) van het pand boven een blauw geschilderde plint.

Voorgevel (oost)

De voorgevel bezit rechts van het midden de hoofdingang die is vormgegeven als melkmeisje met in het midden een houten paneeldeur met glas en bovenlicht en aan weerszijden een groot rechthoekig kozijn. Links daarvan een houten schuifvenster. Op de verdieping twee houten kozijnen met bovenlicht. De kozijnen zijn allemaal uitgevoerd in hout onder segmentbogen voorzien van gele sluit- en aanzetstenen. De spaarvelden boven de kozijnen zijn afgewerkt met betonstuc en beschilderd met een grafisch motief. De onderdorpels zijn van hout. De dakranden zijn afgewerkt met windveren met sierspanten met ajourwerk en een opengewerkte puntmakelaar.

Voorgevel

Linkerzijgevel (zuid)

De plat afgedekte aanbouw aan de linkerzijgevel bevat een houten kozijn met driedeling en grijs geschilderde lekdorpelstenen. De gevel wordt afgesloten door een geprofileerd boeideel en zinken kraal. Rechts naast de aanbouw zit de gepleisterde linkerzijgevel met een houten kozijn met driedeling en grijs geschilderde lekdorpelstenen. De twee buitenste ramen hebben een bovenlicht met uitzetraam. Rechts hiervan de achterdeur met glasinulling en bovenlicht en daarnaast een negenruits schuifvenster met hanenkam en gele sluit- en aanzetstenen. De gevel wordt afgesloten door een kunststof bakgoot.

Linkerzijgevel

Achtergevel (west)

De indeling van de achtergevel is van links naar rechts: een rechthoekig venster met bovenlicht en zijlicht waarboven een zonnenscherm, de achterdeur met vierruits venster en paneel en daarnaast een klein rechthoekig venster. Boven de achterdeur zit een houten luifel bedekt met een oranje betonpan. De topgevel is bekleed met verticaal geplaatste houten delen en wordt afgesloten door rechte windveren en een doorhangende opengewerkte puntmakelaar. In de topgevel zit een houten kozijn met driedeling met twee naar buiten draaiende ramen waarboven een zonnenscherm. Dit kozijn is in 1975 geplaatst ter vervanging van een deur die oorspronkelijk in de topgevel heeft gezeten.

Achtergevel

Rechterzijgevel (noord)

De rechterzijgevel is gelegen aan de osendrop en daardoor niet zichtbaar.

Beschrijving van het exterieur - schuur

De schuur bestaat uit één bouwlaag met zadeldak met de noklijn haaks op de straat. Het dak is bedekt met een donkere Friese vlakke dakpan. De gevels zijn opgetrokken in een bruine baksteen in halfsteens verband met een plat volle voeg.

Voorgevel (oost)

De voorgevel is in de jaren '20 geheel opnieuw opgetrokken en bevat op de begane grond een melkmeisje met openslaande deuren voorzien van panelen en glas met daarboven een bovenlicht. Op de verdieping bevindt zich mogelijk nog een origineel zesruits stolpstel. De dakranden zijn afgewerkt met windveren met sierspanten met ajourwerk en een opengewerkte puntmakelaar.

Voorgevel

Linkerzijgevel (zuid)

De linkerzijgevel staat tegen het naastgelegen pand en is om die reden niet zichtbaar.

Achtergevel (west)

De achtergevel bevat op de begane grond een deur met stapeldorpel en glas waarnaast een zijlicht met stapeldorpel in de borstwering en daarboven glas. Boven de achterdeur een houten luifel bedekt met een oranje betonpan. De topgevel is bekleed met verticaal geplaatste houten delen en wordt afgesloten door een rechte windveer en makelaar met decoratief houtsnijwerk.

Achtergevel

Rechterzijgevel (noord)

Vanwege de ligging aan de steeg was het niet mogelijk om de rechter zijgevel goed te fotograferen. De rechter zijgevel bevat twee zesruits vensters en in het midden van de gevel een schietanker. De gevel wordt afgesloten door een kunststof bakgoot.

Beschrijving van het interieur woonhuis

Het interieur bezit op hoofdlijnen nog de oorspronkelijke indeling. Aan de voorzijde bevindt zich het winkelgedeelte met tochtportaal achter de voordeur. In het winkelgedeelte staat nog een oude kast die toebehoorde aan de manufacturenzaak die in het verleden in dit pand gevestigd was. Achter het winkelgedeelte bevindt zich een hal. De wand tussen winkelgedeelte en de hal is in 1975 verplaatst om de hal groter te maken ten behoeve van het plaatsen van een trap naar de eerste verdieping. Achter de hal ligt het woongedeelte met in het midden, op de originele locatie, de haard. Ter hoogte van de haard stond een scheidingswand die het huidige woongedeelte opdeelde in twee vertrekken, deze wand is in 1975 verwijderd. Linksachter, in de aanbouw, bevindt zich de keuken. De vloer is bedekt met tegels en de plafonds zijn tussen de houten balken voorzien van gipsplaten. De eerste verdieping is in 1975 ingedeeld in vier slaapkamers en een badkamer. In de hoofdslaapkamer, gelegen aan de achterzijde, is de kapconstructie nog gedeeltelijk zichtbaar.

Waardering

1. Cultuurhistorische waarden

Het winkelpand met woonhuis en de naastgelegen schuur zijn van cultuurhistorische waarde als tastbaar overblijfsel van kleinschalige bedrijvigheid in het dorpscentrum. In het centrum van het dorp waren de winkels, cafés en markten. Het was een plek van samenkomen en een plek om te wonen.

2. Stedenbouwkundige waarden

Het winkelpand met woonhuis en de naastgelegen schuur hebben situationele waarden vanwege de ligging aan het Kerkplein dat geldt als het oorspronkelijke centrale punt van Hippolytushoef. Samen met de omliggende bebouwing aan het Kerkplein vormen het winkelpand en de schuur een ensemble van historische kleinschalige werk-woonhuizen. Bovendien is er sprake van stedenbouwkundige waarde, omdat Kerkplein 12, 13 en 14 dezelfde hoogte en bouwstijl hebben en hiermee een fijnmazig architectonisch en stedenbouwkundig ritme aan de straatwand toevoegen.

3. Architectuurhistorische waarden

Het winkelpand met de naastgelegen schuur zijn van architectuurhistorisch belang als een typologisch goed voorbeeld van een werk-woonhuis uit het einde van de achttiende eeuw met stijkenmerken in de voorgevel van begin twintigste eeuw. Deze informele, maar met zorg gedetailleerde architectuur is onder meer te herkennen aan het kleinschalige karakter, de verbijzonderingen in het metselwerk, de gedecoreerde spaarvelden boven de kozijnen en de rijk gedecoreerde windveren.

4. Gaafheid en herkenbaarheid

Het winkelpand en de naastgelegen schuur zijn herkenbaar als uitdrukking van het oorspronkelijke gebruik als winkel met woonhuis. De oorspronkelijke functie blijkt uit het etalageraam in de voorgevel en de naastgelegen schuur die als opslag diende. Het winkelpand is grotendeels gaaf in hoofdvorm, gevelindeling, materiaalgebruik en detaillering. De hoofdvorm van de schuur is enigszins aangetast, echter de gevelindeling, het venster in de topgevel en het materiaalgebruik zijn wel herkenbaar behouden gebleven. Van beide panden is de indeling op hoofdlijnen behouden gebleven en is de kapconstructie en balklaag gaaf bewaard gebleven.

5. Zeldzaamheid

Het winkelpand met woonhuis en de naastgelegen schuur zijn uniek vanwege de zichtbare samenhang met de belendende panden op nummer 13 en nummer 14 en de overige rijksmonumentale werk-woonhuizen aan het kerkplein. Uniek is ook het kleinschalige karakter van de panden dat behouden is gebleven.

Bronnen

- BügelHajema adviseurs, Bestemmingsplan Hippolytushoef, 2013;
- Provincie Noord-Holland, 'Wieringen - Wieringermeer', Leidraad Landschap & Cultuurhistorie, 2018;
- Historische Vereniging Wieringen, <https://historischwieringen.nl/>

Historische foto: privébezit familie Van Medevoort

Alle overige afbeeldingen: MOOI Noord-Holland

Colofon

opdrachtgever gemeente Hollands Kroon

datum onderzoek: 15 juli 2021

datum beschrijving: 23 juli 2021

opgesteld door: MOOI Noord-Holland,

Tot het hierboven omschreven monument behoort al hetgeen door bestemming of anderszins rechtens onroerend is.